

יצחק בן יצחק
יד יצחק בן-יצבי

פרשת כי תבוא

היכל הספר - בעקבות ספר הספרים / מאת: טליה זיסקין; ייעוץ אקדמי: ד"ר ראובן גפני

בקומה העליונה של היכל הספר מוצג 'תנ"ך הנגו', התנ"ך הזעיר בעולם, שבב סיליקון שגודלו חצי מילימטר רבוע, מצופה שכבת זהב דקה בעובי 20 ננו-מטר, שחרותים עליו 1.2 מיליון האותיות של ספר התנ"ך באמצעות אלומת יונים ממוקדת. החידוש הטכנולוגי הזה, המדגים את חוכמת המזעור, נוצר במעבדות הטכניון בחיפה בשיטה המזכירה חקיקה באבן. את האותיות המזעריות של 'תנ"ך הנגו' אפשר לקרוא באמצעות מיקרוסקופ בלבד, המאפשר הגדלה של פי עשרת אלפים. הצגתו בהיכל הספר משלימה מסע של אלפיים שנה ואף יותר, שהתחיל בממצאים ממגילות הקלף העתיקות, דרך כתבי יד דוגמת 'כתר ארם צובא' ועד ל'תנ"ך הנגו' של המאה ה-21 - מסע של ספר נצחי בעולם של שינויים טכנולוגיים אדירים.

מסע זה מתחיל עוד קודם לגילוי הממצאים הקדומים עם המצווה לכתוב את דברי התורה המופיעה בפרשתנו: **וְהָיָה בַיּוֹם אֲשֶׁר תַּעֲבְרוּ אֶת-הַיַּרְדֵּן אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-ה' אֱלֹהֵיךָ נֹתֵן לָךְ, וְהִקְמֹתָ לָךְ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת, וְשָׂדַתְּ אֹתָם בְּשִׂיד: וְכָתַבְתָּ עֲלֵיהֶן אֶת-כָּל-דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּעֵבֶרְךָ** (דברים כז, ב-ג). אבנים אלו והפסוקים שנכתבו עליהן לא נמצאו אך התורה והתנ"ך המשיכו ועודם ממשיכים להיכתב לאורך הדורות וברחבי העולם ולהיות דברי א-לוהים חיים.

בשנת התשכ"ה הוקם בסמוך לקריית הלאום ולקמפוס האוניברסיטה העברית בגבעת רם בירושלים מוזיאון ישראל, הנמנה עם המוזיאונים לאמנות ולארכאולוגיה מהמובילים בעולם. כל הממצאים המוצגים באגף הארכאולוגיה במוזיאון ישראל נמצאו בתחומי ארץ ישראל בלבד, ובזה ייחודו של מוזיאון ישראל על פני מוזיאונים לארכאולוגיה אחרים בעולם.

בתחומי מוזיאון ישראל נמצא גם 'היכל הספר', שהוקם למטרת שימור והצגה של מגילות מדבר יהודה הראשונות, שהתגלו החל משנת התש"ז במערות מסתור סמוך לקומראן. 'היכל הספר' משמש מעין משכן לכתבים הקדומים של ספר הספרים, וכיפת ההיכל עוצבה בדמות המכסים שסגרו את פתחי הכדים שהמגילות נמצאו בהם. המגילות שהתגלו בקומראן נחלקות לכתבי יד מקראיים ולכתבי יד לא מקראיים. כתבי היד הללו הם העתיקים ביותר בעולם, בני יותר מאלפיים שנה, ובזה ייחודם. בקומראן נמצאו ספרי התנ"ך כולם, חוץ ממגילת אסתר. הנוסח באחדים מכתבים עתיקים אלו זהה לנוסח התנ"ך המקובל כיום, ובאחדים מהם מצויים שינויים קלים המלמדים על תפיסות שונות שרווחו בתקופה זו.

בתצוגה ב'היכל הספר' אפשר לראות קטעים שונים ממגילות מדבר יהודה, ובמרכז החלל מוצגת מגילת ישעיהו שנמצאה בשלמותה. נוסף על כך, מוצגים כתבי יד מקראיים נדירים אחרים, ובהם 'כתר ארם צובא', המכונה 'הכתר'. נוסח 'הכתר' משקף את כללי ההגייה, הכתיב, הפיסוק והטעמים שנמסרו מדור לדור ושנרשמו בידי חכמי טבריה, 'בעלי המסורה', במאה העשירית לספירה. מטבריה נדד הספר לירושלים, למצרים, לחלב שבסוריה, עד שבשנות ה-50 הוברר לירושלים. הנוסח בכתב יד קדום זה הוא המדויק ביותר בעולם והקרוב ביותר לתנ"ך הקיים כיום.

היבטים להעמקה

- מהו הערך שיש להצבתו של היכל הספר דווקא בירושלים?
- באילו מקומות נוספים אפשר להבחין בנוכחות פסוקי התנ"ך ובהשפעתם?